

ეკოლოგიური პოლიტიკა - ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების გარანტი

მეგი გორგასლიძე

ეად, ანსუ ასოცირებული პროფესორი,

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА - ГАРАНТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Меги Горгаслидзе

Академический доктор экономики;
ас. Профессор Государственный
университет им. Акаки Церетели.

РЕЗЮМЕ

Разработанный в стране план экономического развития предполагает реализацию успешной экологической политики, от которой во многом зависит экономическая безопасность страны.

Экономическая безопасность страны требует рационального использования ее природных ресурсов, охраны природы, что актуально не только для одной страны, но и имеет глобальный характер.

Современный этап развития Грузии направлен на устранение экологического дисбаланса, что требует разработки целевой экологической программы, отражающей экологические проблемы в соответствии с общепризнанными нормами.

Экологическая политика предполагает использование экологически чистых технологий в производстве и регулирование этих процессов с помощью рыночного механизма.

Ключевые слова: экономическая безопасность, устойчивое развитие, экологическая политика, природные ресурсы.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური უსაფრთხოება; მდგრადი განვითარება; ეკოლოგიური პოლიტიკა; ბუნებრივი რესურსები.

* * * *

ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე დიდ გავლენას ახდენს ის ეკოლოგიური პოლიტიკა, რომელიც შემუშავებული სწორი მიდგომებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე ეს პრობლემა აქტუალური და ყოვლისმომცველია თავისი ბუნებით და ცდება ერთი ქვეყნის ფარგლებს.

ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოება დამოკიდებულია არა მხოლოდ მისი რესურსების არსებობაზე, არამედ იმ მნიშვნელოვან პროცესებზეც, რომელიც მიმდინარეობს ქვეყანაში და რასაც საბოლოოდ მოჰყვება მატერიალური კეთილდღეობის მატება და შესაბამისად ეკონომიკური ზრდა - განვითარება.

ბუნებრივი რესურსები ანუ ბუნებრივი კაპიტალი ადამიანთა საქმიანობის შემადგენელი ნაწილია და განიხილება როგორც არა მხოლოდ რესურსული წყარო, არამედ კვლავწარმოების პირდაპირი შედეგი. თანამედროვე ეკონომიკურმა ურთიერთობებმა წარმოშვა სამეურნეო საქმიანობის ფორმები - ბუნების დაცვისა და აღდგენის ღონისძიებები, რისთვისაც საჭიროა საკმარის მატერიალური და ბუნებრივი რესურსები, ასევე ინვესტიციური ხასიათის რესურსები.

ბუნებრივი რესურსების ამონურვის პრობლემა არახელსაყრელი ზეგავლენას ახდენს ქვეყნის უსაფრთხო განვითარებაზე, რისთვისაც საჭიროა მათი დეტალური გაანალიზება. ამ მიზნით გაეროს სტატისტიკური განყოფილება ეროვნულ ანგარიშებში რთავს ეკონომიკური და ეკოლოგიური ანგარიშების დამხმარე სისტემას რომლის ელემენტებში ნათლად არის გამოკვეთილი გარემოს ბუნებრივ პირობებთან დაკავშირებული დანახარჯების აღწერა, რამდენადაც ასეთი ხარჯები ეკონომიკურ ზრდაზე უარყოფით გავლენას ახდენს და მათ აუცილებლად გამოქვითავენ ქვეყნის ეროვნული შემოსავლიდან.

ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებასა და ბუნებრივი რესურსების ათვისებას შორის, რომელიც საჭიროა ადამიანის საარსებო საშუალებებისა და ცხოვრების მაღალი დონის შესანარჩუნებლად, დიდ განსხვავებასა და ატარებს წინააღმდეგობრივ ხასიათს. ჯერ კიდევ ძველად, ამ პრობლემის მიმართ არ იყო გულგრილი ადამიანთა საზოგადოება. ყველა ეპოქას თავისი სატკივარი ჰქონდა და შესაბამისად ცდილობდა პრობლემის მოგვარებას.

გლობალური ეკოლოგიური საშიშროების წინაშე მსოფლიო აღმოჩნდა გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან, ბირთვული იარაღის ტესტირებიდან გლობალური კლიმატის ცვლილებამდე, რამაც გამოიწვია მსოფლიოში „მწვანე პოლიტიკის“ განვითარების აუცილებლობა, თუმცა გარემოსდაცვითი პრობლემები XX საუკუნემდეც არსებობდა.

უძველეს სამყაროში, ძველინდური ლიტერატურის ძეგლი „მანუ-მსრიტი“ - მანუს კანონთა კრებული, გარკვევით აღნიშნავს, რომ არ შეიძლება ცხოველების მოკვლა და მცენარეული სამყაროს განადგურება, აუცილებელია ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება და ეკოსისტემების შენარჩუნება. დიდ ბრიტანეთში ჰაერისა და წყლის დაბინძურების კანონები XIII საუკუნიდან მოქმედებს.

საქართველოშიც ბუნების დაცვის ტრადიცია

ოდითგანვე ჰქონდათ. ძველ ქართულ ხელნაწერებში უამრავი საინტერესო ცნობებია შემონახული ბუნების ცალკეული ობიექტების სამართლებრივი დაცვის შესახებ. თამარ მეფის სიგელებში მოხსენიებულია „ტყის მცველნი“. მრავალი თანამდებობის არსებობის შესახებ გვამცნობს „ხელმწიფის კარის გარიგება“ (XIV საუკუნე); ვახტანგ I-ის დროს არსებობდა ე.წ. „ყორუმები“ ანუ ამა თუ იმ მიზნით არსებული დაცული ტერიტორიები, მაგალითად, „სანადირო ალაგები“ და ა.შ. დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა რელიგიური მოსაზრებების გამო ტერიტორიების დაცვას. „ხატის ტყეებმა“ რიგ რეგიონებში შემოგვინახა დღემდე ხელუხლებელი კორომები.

საქართველოში ნადირობის როლი თავისებურადაა ასახული ხალხური რწმენა-წარმოდგენებში. არაერთი ჩვეულება ბუნების დაცვასაც უწყობდა ხელს. მაგალითად, საქართველოს რიგ რაიონებში მონადირეს ეკრძალებოდა ერთ ნადირობაზე სამზე მეტი მსხვილი ნადირის მოკვლა, სანადირო ადგილიც და სეზონიც ტრადიციით რეგულირდებოდა. წესის დამრღვევ მონადირეს სოფელი, თემი სასტიკად სჯიდა, საჯაროდ კიცხავდა და აჯარიმებდა. როცა მონადირე 1000-ზე მეტ ნადირს მოინადირებდა, თოფს მიწაში მარხავდა და ნადირობას თავს ანებებდა.

თანამედროვეობის აქტუალური პრობლემაა ბუნებრივი რესურსების გამოყენების ორგანიზება ისე, რომ დავიცვათ ჩვენი სამყაროს ეკოლოგიური წონასწორობა და ამავდროულად გავაძლიეროთ ადამიანის უფლებები და დემოკრატიული გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობა. თანამედროვე მიდგომა რესურსების გამოყენებაზე კონტროლის დანერგვის შესახებ გულისხმობს გარკვეული „რესურსების პოლიტიკის“ შემუშავებას. ტერმინი „რესურსების პოლიტიკა“ გულისხმობს თუ ვინ და როგორ აკონტროლებს და იყენებს გარემოს. „რესურსების პოლიტიკა“ გვთავაზობს შევხედოთ მიმდინარე კონფლიქტებს რესურსების გამოყენების გარშემო, როგორც კომპლექსურ სისტემას ბუნების, ადამიანის, ინტერესების, ძალთა თანაფარდობის და კულტურების ურთიერთქმედებას სხვადასხვა ტერორიებზე (ადგილობრივ, რეგიონულ და გლობალურ დონეებზე). ეს თვალთახედვა გვთავაზობს პრობლემების გადაჭრას ადამიანისა და გარემოს უფლებების დაცვის კუთხით, იგი კითხვის ქვეშ აყენებს თვით ბუნებას, როგორც რესურსის ცნებას და ამდენად, გვაძლევს თავისუფლებას ვიფიქროთ ტრანსფორმაციულ სტრატეგიებზე.

ქვეყნები განსხვავდებიან, როგორც ბუნებრივი სიმდიდრეების მოცულობის, ასევე მათი გამოყენების ეფექტიანობის მიხედვით, რაზეც პირდაპირ არის დამოკიდებული ქვეყნების უსაფრთხო განვითარება. ეკონომიკაში არსებობს ერთი უცნაური მოვლენა, რომელსაც ეკონომისტები „სიმდიდრის წყევლას“ უწოდებენ. საინტერესოა კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორის, 2001 წლის ნობელის

პრემიის ლაურეატის იოსებ სტიგლიცის აზრი ამ საკითხთან მიმართებით, თუ როგორ უნდა დავიცვათ თავი „სიმდიდრის წყელისაგან“. ეს ტერმინი იქიდან წარმოდგება, რომ ქვეყანა, რომელი უზვადაა დაჯილდოებული ბუნებრივი სიმდიდრეებით, ძირითადად ვითარდება გაცილებით უარესად, ვიდრე იგი, რომელიც ასეთ წყალობას მოკლებულია. თუმცა ეს ყველა მათგანს როდი ეხება: არსებობენ ისეთი ქვეყნები, რომლებიც ყელამდე არიან ჩაფლული სიმდიდრეში, მაგრამ ვითარდებიან კარგად ან ყოველ შემთხვევაში, ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით სულაც სულაც არ ჩამოუვარდებიან სხვა მდიდარ ქვეყნებს. ეს იმიტომ ხდება, რომ ხელისუფლება არასწორად ახდენს საკუთარი სიმდიდრეების გამოყენებას, უმეტესად საკუთარ ინტერესებს ითვალისწინებს, რასაც მოჰყვება ქვეყნის განვითარების შეფერხება. ასეთ დროს აუცილებელია ქმედითი ღონისძიებების განხორციელება მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით.

საქართველო არ წარმოადგენს გამონაკლისს ამ კუთხით, რადგანაც დიდი ხანია არაკეთილსინდისიერად და კანონის დარღვევით ხდება ბუნებრივი სიმდიდრეების მოპოვება და ექსპორტირება საზღვარგარეთ, რაც იწვევს ეკოლოგიური წონასწორობის დარღვევას და მის თანამდევ პრობლემებს. საქართველოსათვის პრიორიტეტს ეკოლოგიის სფეროში წარმოადგენს ბუნებრივი რესურსების გამოყენების კრიზისული სიტუაციების აღმოფხვრა, ეკოლოგიური კატასტროფების შედეგების ლიკვიდაცია. ჩვენს ქვეყანაში რესურსების ეფექტიანად ათვისებას ძალიან უშლის ხელს დაგროვილი და ათვისებული რეგიონული რესურსების, განსაკუთრებით წიაღისეული რესურსების, ამოღების ძველებური წესების არსებობა.

საქართველოსათვის ეკოლოგიური მიზნებიდან საყურადღებოა: მენარმეთა ჩართვა ბუნების დაცვითი ღონისძიებების განხორციელებაში; ეკოლოგიურ-ეკონომიკური წონასწორობის აღდგენისადმი ხელის შეწყობა ეკოლოგიურად სუფთა (უნარჩენო) ტექნოლოგიის დანერგვით; ხე-ტყის რესურსების, თევზის მარაგებისა და სამონადირეო ზონების და ნაკრძალების აღდგენა-განვითარება.

ეკოლოგიურ პოლიტიკაში, ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა სახის პოლიტიკაში, ერთმანეთისაგან განასხვავდება მიზანი და მისი მიღწევის გზები და მეთოდები. ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი მიზანი და გამოწვევა ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენებაა, გარემოს დაცვა მავნე ზემოქმედებისაგან; მაქსიმალურად შემცირება გარემოში მავნე გამონაბოლქვებისა, სასურსათო უსაფრთხოება და ა.შ. ამ მიზნების მიღწევის გზები კი ის მეთოდებია, რომლებიც აპრობირებულია მსოფლიოში ეკოლოგიური მდგომარეობის გაჯანსაღებისათვის. ეს მეთოდები არ წარმოადგენს მხოლოდ აკრძალვებს საწარმოთა მიმართ, რათა მათ თავისუფლად დანერგონ მოწინავე, გარემო პირობე-

ბის დამზოგავი ტექნოლოგიები.თანამედროვე პირობებში სულ უფრო ხშირად საუბრობენ,ჩაართონ „ბაზარი ეკოლოგიის სამსახურში“- ეს არის გარკვეული საბაზრო მექანიზმების დანერგვა,რაც ეფუძნება იმას,რომ ქარხნებს,რომლებიც არ ითვსებენ მათვის დანსებულ გარემოს დაბინძურების ლიმიტებს, აქვს იმის უფლება,რომ დარჩენილი ლიმიტი მიჰყიდონ იმ საანარმოებს,რომლებსაც არ ჰყოფნით იგი. ამ სახის ვაჭრობების მასშტაბები აშშ-ში მილიარდობით დოლარს აღწევს, ხოლო ჩიკაგოში გარემოს დაბინძურების ლიმიტებით ვაჭრობის სპეციალური ბირჟაც კი არსებობს.

გლობალური კლიმატურ ცვლილებებს მიეძღვნა იაპონიაში,კიოტოს ოქმის შემუშავება,რომლის თანახმად,შეიძლება სათბურის აირების ემისიებით ვაჭრობა.კიოტოს ოქმი ძალაში შევიდა 2005 წლის 16 თებერვლიდან, რომლის მოქმედების ვადა ძალაში დარჩა 2020 წლამდე კატარში,დოჰაში მიღებული გადაწყვეტილების თანახმად. არსებობს მეცნიერული მტკიცებულებები, რომ კაცობრიობას აქვს 50-100 წელი იმისათვის,რომ გაატაროს გადამწყვეტი კულტურული ცვლილებები.თუ ეს მართალია.ამ საუკუნის განმავლობაში,ჩვენ შესაძლოა აღმოვჩნდეთ გზაჯვარედინზე,სადც უნდა ავირჩიოთ გზა ან მდგრადი განვითარებისაკენ,ან გავაგრძელოთ ამჟამინდელი არამდგრადი განვითარების კურსი.

ბიზნესის განვითარება იწვევს გარემოს მეთისმეტად დაბინძურების რისკები ზრდას,რაც საბოლოოდ საზოგადოების განვითარებას აფერხებს. ჩვენი ქვეყნისათვის ეს აქტუალური პრობლემაა, რაც დაკავშირებულია,ეკონომიკის დაბალი წარმადობის გამო, მოძველებული ტექნოლოგიების გამოყენებასთან. ასეთი პრობლემები იწვევენ ეკოლოგიურ კატასტროფების წარმოქმნის საშიშროებას, რომელთა ეკოლოგიური დარეგულირება სახელმწიფოს პირდაპირი მოვალეობაა.ამ პროცესში სასურველია ჩაერთოს საბაზრო მექანიზმი,რომელიც ხელს შეუწყობს ეკონომიკურ ზრდას და ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფას.

გარემოს დაცვის გაუმჯობესების მიზნით,საქართველოში სასურველია შემუშავდეს „ეროვნული ეკოლოგიური პროგრამა“,რომლის უშუალო მიზანი იქნება საერთაშორისო ნორმატივების დაცვა ატმოსფერული ჰაერისა და წყლის აუზების მოვლა-პა-

ტრონობასთან დაკავშირებით.დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ტექნიკურად გაუმართავი ავტომობილების ექსპლუატაციის აღკვეთას,უნარჩენო ტექნოლოგიების დანერგვას, ენერგოდამზოგავი მანქანა-მონწყობილობების გამოყენებას,სასურსათო უსაფრთხოების პროგრამის შემუშავებას,რომელიც პირდაპირ არის დამოკიდებული ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეების, განსაკუთრებით მოზარდი თაობის ჯანმრთელობასა და მომავალთან; უნდა შეწყდეს ტყეების უსისტემო გაჩეხვა და უცხოელებზე გაყიდვა; ყურადღება უნდა მიექცეს ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის მწარმოებელთა ნახალისებას, სოფლის მეურნეობის განვითარებისა და ეროვნული ეკონომიკის აღმავლობისადმი მხარდაჭერას.

ჩვენი ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით საქართველოს შეუძლია გახდეს საერთაშორისო თანამშრომლობის ტერიტორია. ამასთან უნდა იქნეს დაცული ქვეყნის ჭეშმარიტი სუვერენიტეტი და ტერიტორიული მთლიანობა. ამის საფუძველი კი გახდება საუკეთესო განათლების სისტემა,გამართული საინვესტიციო გარემო და საფინანსო პოლიტიკა,არაკრიმინოგენური გარემო და ეკოლოგიური კეთილდღეობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს ეკონომიკა, მონოგრაფია.მთავარი რედაქტორი როზეტა ასათიანი. გამომცემლობა „სიახლე“. თბილისი.2012.
2. იოსებ სტიგლიცი. როგორ დავიცვათ თავი „სიმდიდრის წყევლისაგან“. (ა.გრიშკაშვილი). ჟ„ეკონომიკა“ N2(87)2005.
3. დემურ გადელია.რეგიონის ეკონომიკური და ფინანსური პოტენციალი. თბილისი. 2003.
4. ლემუკ ბალცეროვიჩი. თვისუფლება და განვითარება.თავისუფალი ბაზრის ეკონომიკა.თბილისი. 2004.
4. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ოფიციალური ვებ-გვერდი.
5. რესურსების პოლიტიკა სამართლიანი მომავლისათვის.ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის მემორანდუმი. https://ge.boell.org/default/files/resource_policies_for_fair_future_geo
6. [www. Geostat.ge](http://www.Geostat.ge)